

Fra landbrugsjord til natur

Effektive tiltag for biodiversitet

Rikke Rørby Graversen, biolog
SEGES, Natur og Biodiversitet

26. januar 2023

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES
INNOVATION

NATUR

ET BEGREB UDEN
PRÆCIS DEFINITION

Foto: Andrea Oddershede

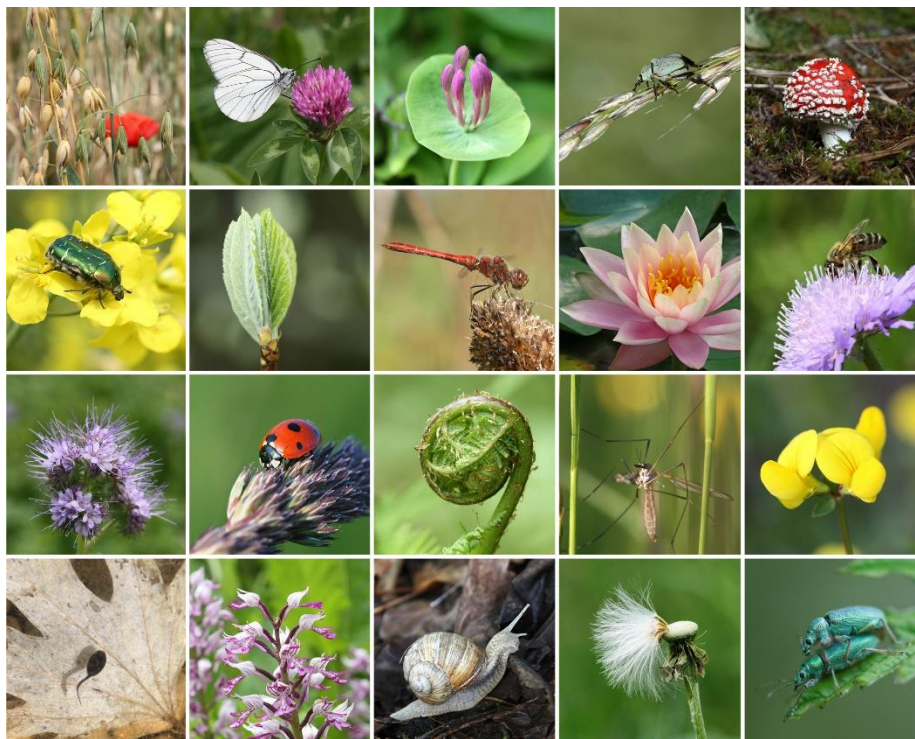
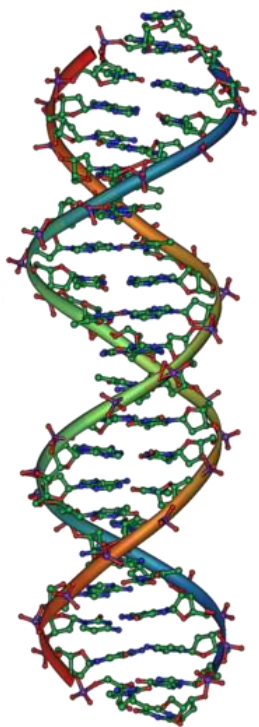
BIODIVERSITET

DEFINITION:
MANGFOLDIGHEDEN AF
LEVENDE ORGANISMER

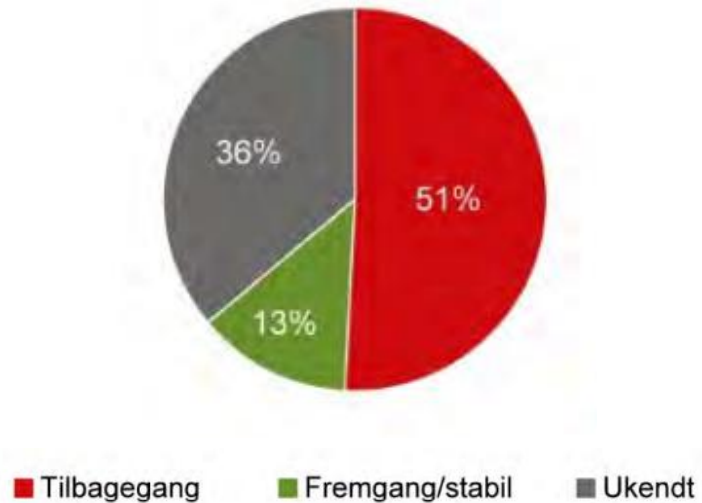
Foto: Heidi Buur Holbeck

Biodiversitet dækker tre niveauer: gener, arter og levesteder

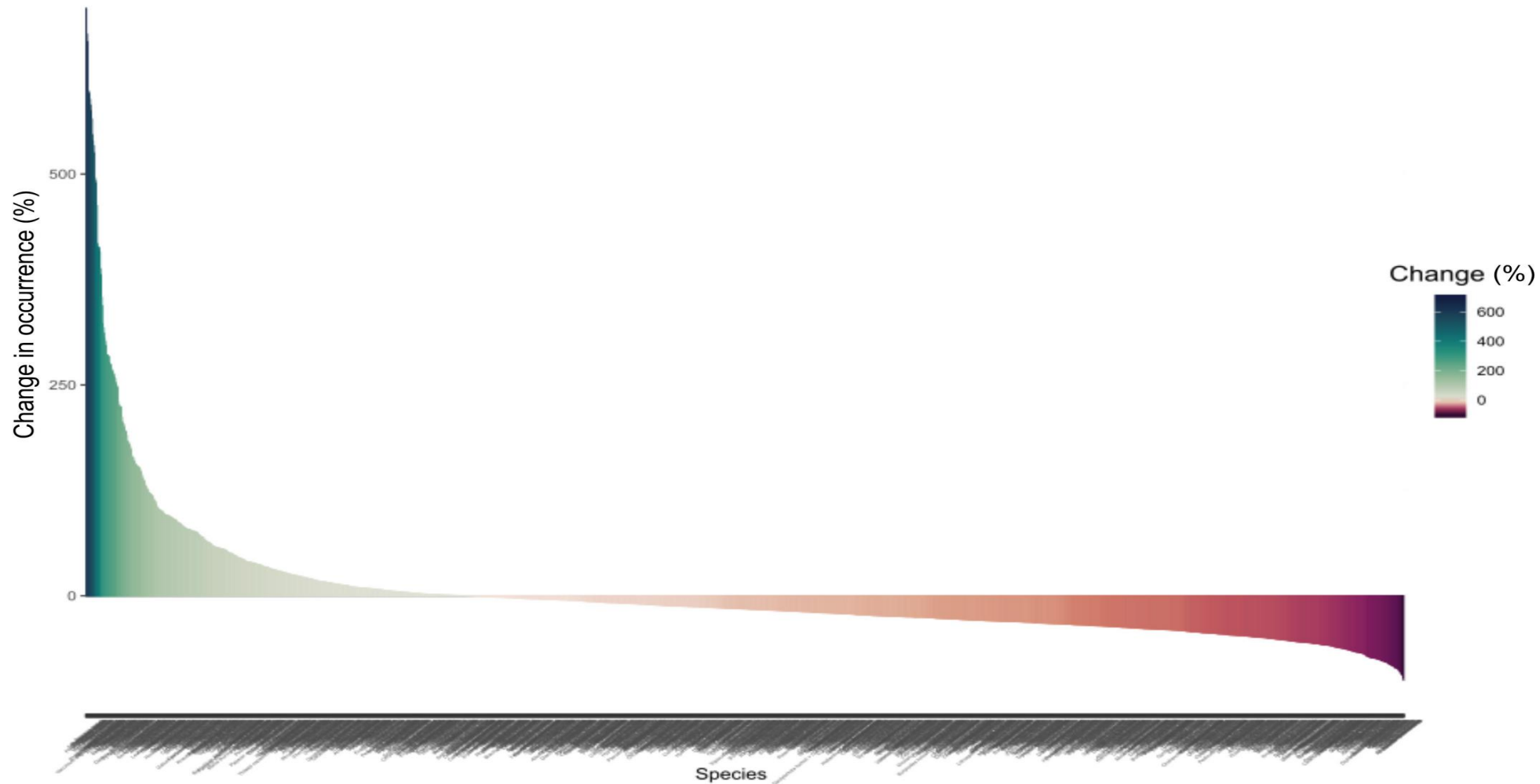

Hvordan har biodiversiteten det i DK

- I 2021 - ny status for biodiversiteten i DK
- Det er ikke lykkedes at vende tilbagegangen – tvært i mod!
- Målt på 171 indikatorer for biodiversitet

Biodiversitetskrise - hvad går det ud på?

Få almindelige arter overtager pladsen....

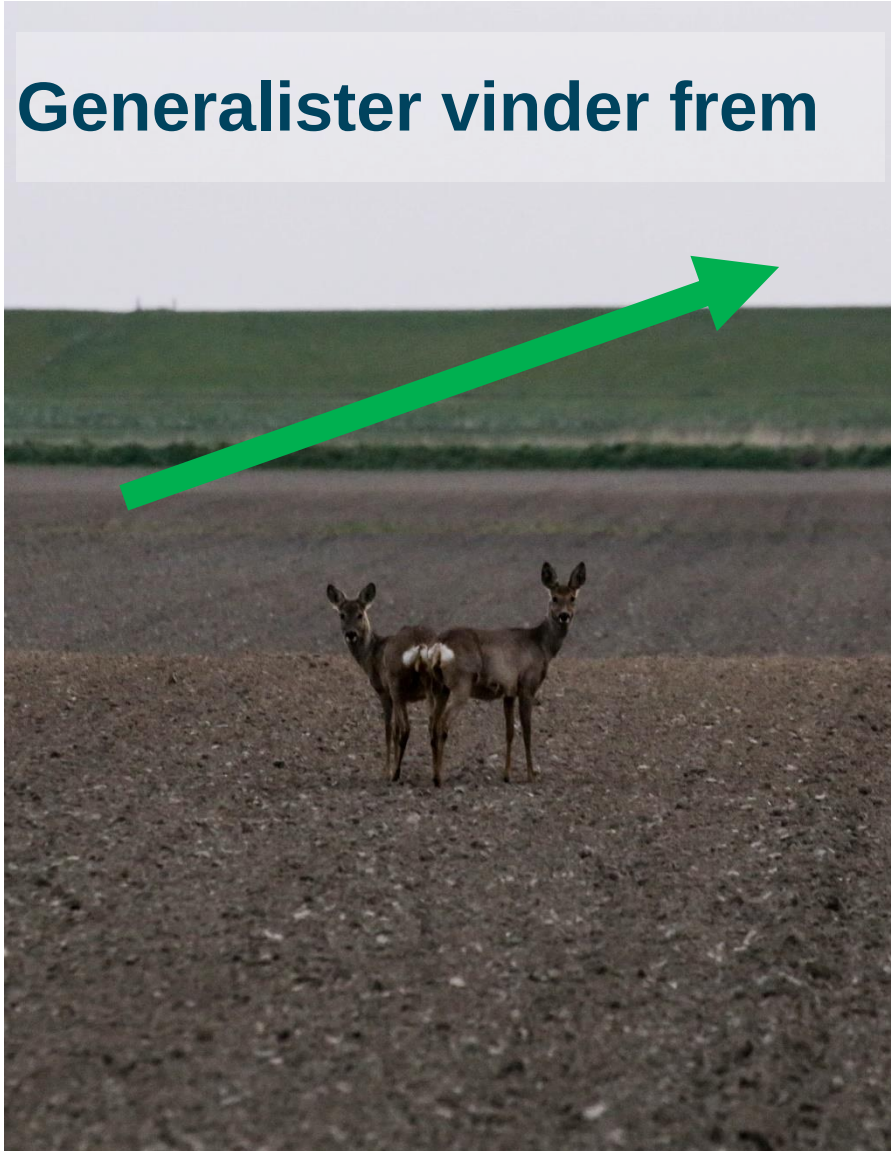
Fotos: Rikke Rørby Graversen

....på bekostning af de mange arter i tilbagegang

Få almindelige arter går frem – de fleste bliver mere sjældne

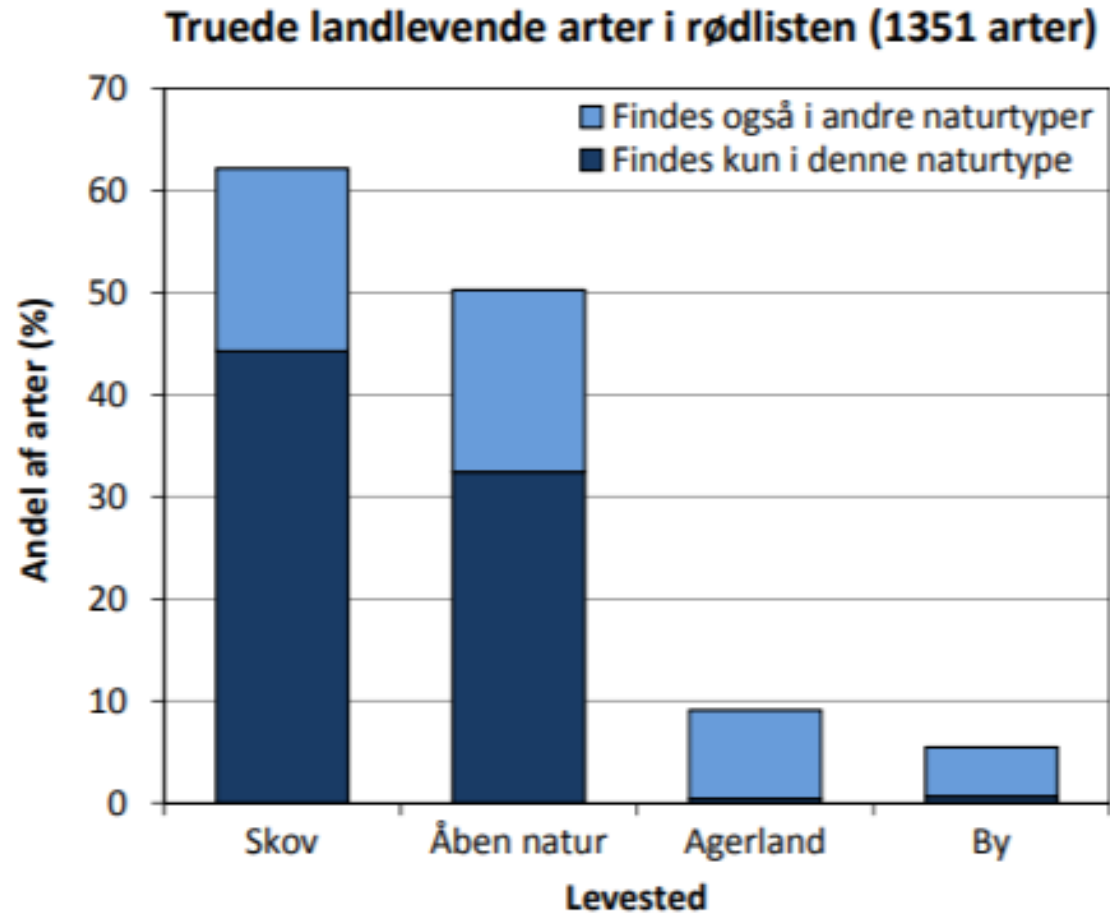
Generalister vinder frem

Specialister går tilbage

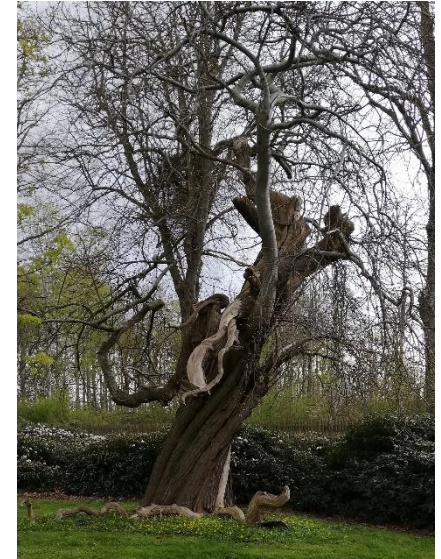

Hvor lever de truede arter?

Generelt mangler de truede arter:

- Blomster - hjemmehørende
- Gamle, døende og døde træer
- Store sten
- Bar jord
- Lort
- Ådsler
- Rent vand
- Store varierede landskaber
- Ekstensiv græsning

Prioritering af naturindsatsen

Foto: Anne Eskildsen

BRAND-MANDENS LOV

Brandmandens lov er en guide til, hvordan man bør prioritere sin indsats for biodiversiteten på sin bedrift.

Når man skal passe på naturen, skal man tænke som en brandmand, der er kaldt ud til et brændende hus: Red det mest uerstattelige først.

- ### 1) BEVAR

Bevar naturområder med en lang kontinuitet (lang tid udenfor dyrkning) og en høj biodiversitet.

Eksempler: Bevar enge, overdrev, moser, heder, gamle træer, skove og hegn, og forvalt dem bedst muligt, fx med græsning.
- ### 2) BESKYT

Beskyt eksisterende natur mod negative påvirkninger.

Eksempler: Undgå afdrift af gødning og pesticider til naturområder, fx med en udyrket buffer. Undgå dræning.
- ### 3) GENOPRET

Genopret beskadiget natur.

Eksempler: Genopret en naturlig hydrologi, f.eks. ved genslyngning af vandløb og lukning af dræn. Genindfør græssende dyr på naturarealerne.
- ### 4) NYETABLÉR

Nyetablér natur.

Eksempler: Omlæg urentabel dyrkningsjord til permanent natur, gerne arealer, der allerede ligger tæt på eksisterende natur.

Prioritering når landmanden skal vælge sin indsats

Naturarealer

#1: Effektiv beskyttelse og forvaltning af værdifulde naturarealer

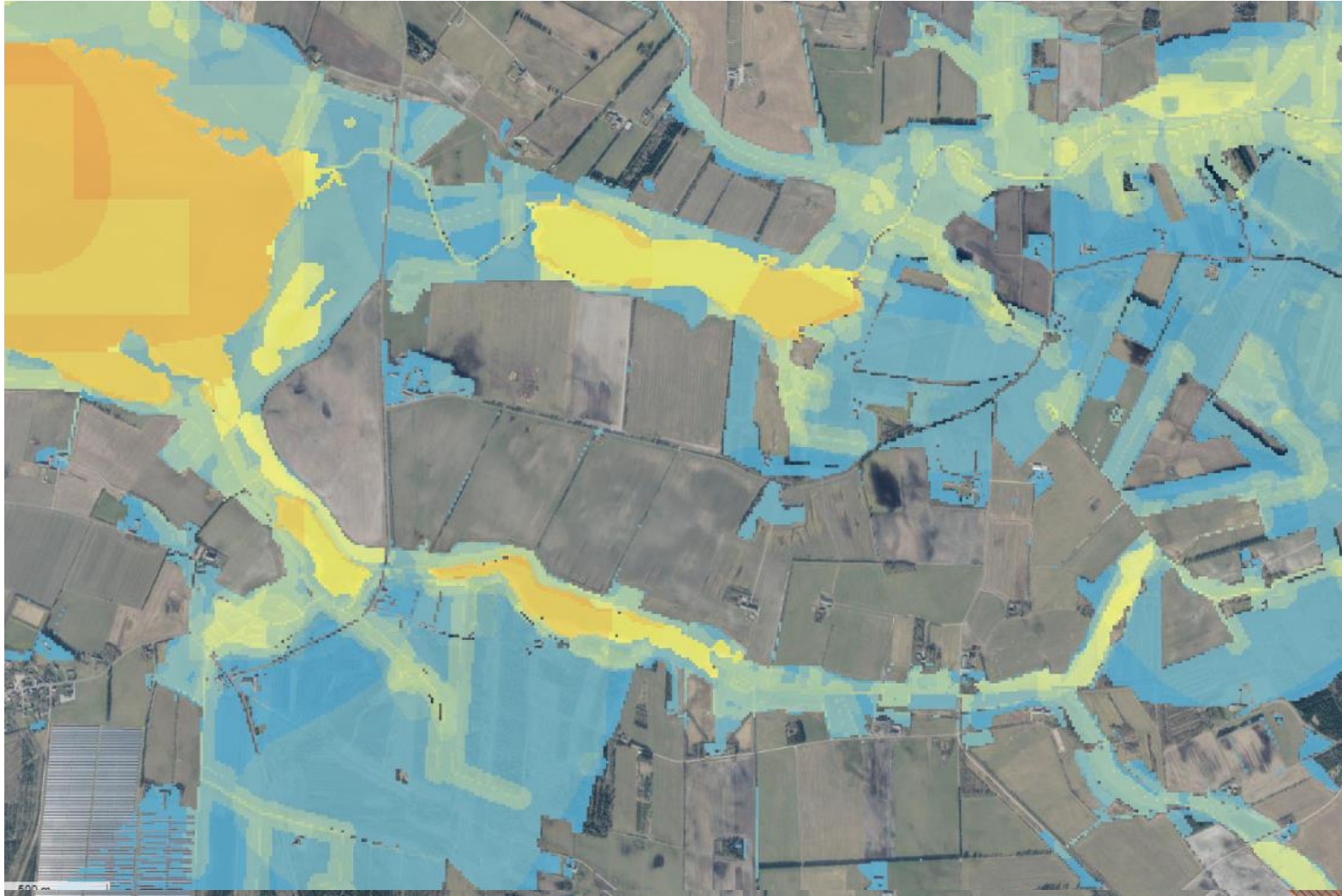
Småbiotoper

#2: Beskytte og forbedre småbiotoper så de bliver til gode levesteder

Produktionsarealer

#3: Udtagning af lavbundsjorde eller andre urentable arealer til permanent natur

Anbefaling 1 – find de vigtigste naturværdier

Anbefaling 2 – udvid de eksisterende værdier

- Udpeg landbrugsarealer, der kan sammenbinde og udvide naturarealer
- Gerne marginale jorder med begrænset dyrkningsværdi
- Undersøg om det er muligt at lave genopretningstiltag:
 - Genopretning naturlig næringsniveau
 - Genopretning af naturlig hydrologi
 - Genopretning af naturlig vegetation
 - Genopretning af naturlig græsning

Anbefalinger 3 – sikre en effektiv forvaltning med græsning

De naturlige økosystemer hvor arterne opstod

- Udvikling er sket igennem mange millioner år
- Mange arter af store planteædere
- Fødemængden om vinteren bestemmer antallet af dyr
- Der er spist op i foråret
- Blomsterflor om sommeren
- Frisk lort tilgængeligt året rundt
- Ådsler
- Store blandede landskaber
 - Lysåbent/skov
 - Vådt/tørt
- Naturlige processor: oversvømmelser, brand, stormfald mv.

Kopier naturen – det giver resultater

Fotos: Anne Eskildsen og Rikke R Graversen

Tilskuds fodring - problematik

- For højt dyretryk
- Overgræsning om sommeren
- Næringsberigelse
- Dyrene lærer ikke at finde deres mad
- De står og hænger ved hækken
- Adfærd overfor publikum

Resultat - effekt for biodiversitet udebliver ved høj tilskuds fodring

Gør det så vildt som muligt!

- Afgræs så stor en del af året som muligt (> 9 mdr.) evt. vintergræsning
- Undgå overgræsning om sommeren: 70-250 kg/ha
- Sikrer at der er græsset i bund om foråret
- Brug ekstensive racer
- Tillad kratdannelse
- Undgå eller minimer medicinering
- Undgå eller minimer tilskudsfodring
- Lad unge dyr lære af vokse dyr, der kender området
- Brug reproducerende dyr
- Afgræs gerne sammen med andre arter (f.eks. heste, geder, hjorte, grise)

To hovedregler

Der skal være spist op om foråret

Undgå overgræsning om sommeren

To hovedregler

Der skal være spist op om foråret

Undgå overgræsning om sommeren

Anbefaling 5 – beskyt småbiotoperne

- Bevar gamle træer, døende og døde træer
- Bevar fritliggende sten
- Undgå at slå veje og rabatter når blomsterne blomstre
- Bevar de blomstrende læhegn og småbeplantninger
- Placer 4 % udyrkede arealer som beskyttende bræmmer om småbiotoper som vandhuller, læhegn, gravhøje, diger eller andre naturelementer

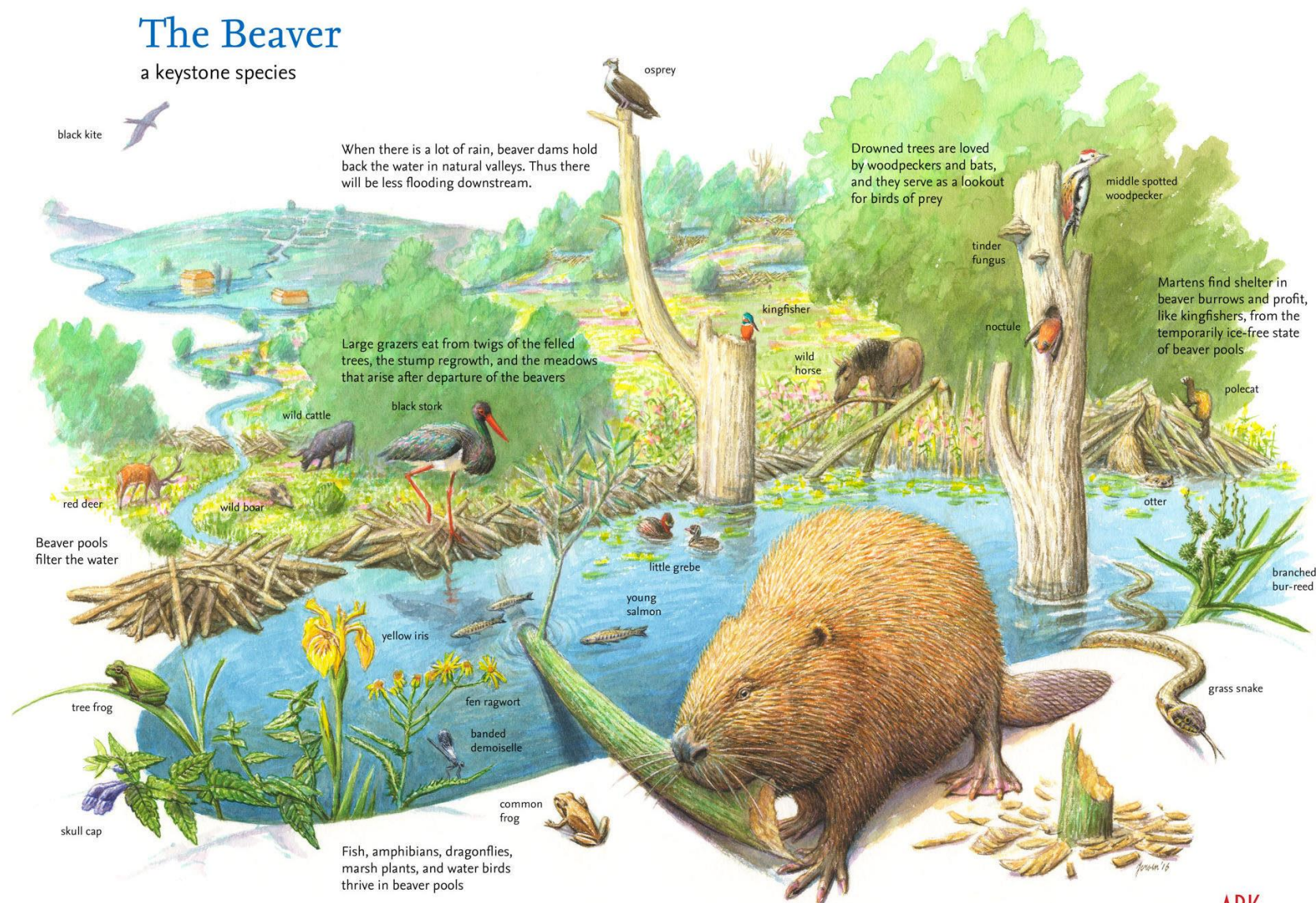
Lidt om bæveren – ven eller fjende!

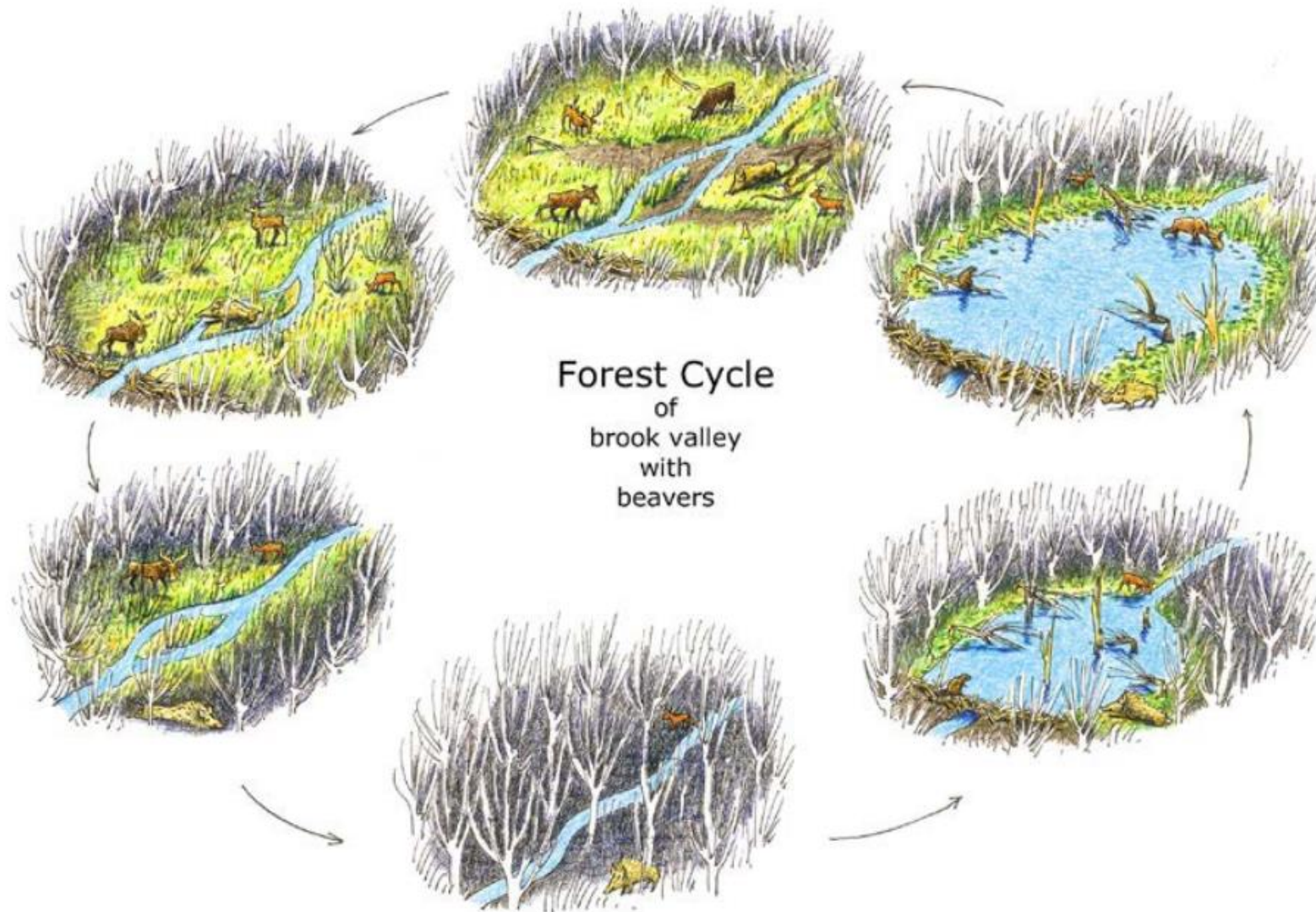
Bæver er en nøgleart i europæisk natur

The Beaver

a keystone species

Bæver skaber dynamik og variation i tid og rum

Det giver rigtig god i store naturområder som Klosterheden

Sammenfatning

- Tag udgangspunkt i de eksisterende naturværdier
- Kan de eksisterende naturarealer udvides eller sammenbindes?
- Ekstensiv græsning så store dele af året som muligt – er den mest effektive forvaltning
- Pas på og bevar småbiotoper som læhegn, store træer, store sten, diger, gravhøje, vandhuller mv.